

- регулятивні методи – для впровадження у практику управління прийнятних варіантів управлінських рішень (мотивація, регулювання, координація) [2].

Отже, протягом усього процесу економічного розвитку механізми управління економічними суб'єктами змінюються та удосконалюються під впливом зовнішнього середовища. Потребує уточнення й інформаційне обліково-аналітичне забезпечення, що є основою для прийняття управлінських рішень, а повнота та своєчасність отримання достовірних і обґрунтованих даних про діяльність суб'єкта господарювання вимагають системного підходу та розвитку методичних основ управлінського обліку. Управлінський облік, зважаючи на його звільнення від регулятивного впливу та необов'язковості використання окремих методологічних прийомів, які притаманні фінансовому та податковому обліку, більшою мірою реагує на зміни параметрів зовнішньої кон'юнктури, а його інструментарій є більш гнучким для того, щоб адаптуватися до макроекономічних змін.

Список використаних джерел: 1. *Нападовська Л. В.* Базові принципи управлінського обліку / Л. В. Нападовська // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2013. – № 1 (139). – С. 173–181. 2. *Ночовна Ю. О.* Сутність управлінського обліку: процесно-функціональний та системний підходи / Ю. О. Ночовна // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18, ч. II. – С. 159–166.

УДК 658.1

Т. В. Клименко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

О. М. Ліхощапка, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ключові слова: управління, управлінський облік, бюджетування, бюджет.

Вирішення проблем формування ефективної системи фінансового планування на підприємстві можливе за рахунок впровадження такого фінансового інструментарію, як бюджетування. В загальному вигляді процес бюджетування полягає у складанні окремих бюджетів структурними підрозділами за функціональними сферами, які розроблені на основі затверджених керівництвом програм та передбачають досягнення тактичних цілей планування в межах реалізації стратегії розвитку підприємства. Відповідно, організація бюджетування в системі управлінського обліку безпосередньо пов'язана зі стратегічним плануванням.

Науковці дають різні визначення поняття «бюджетування», головна відмінність між якими полягає у масштабі охоплення: деякі розглядають його з позицій оперативного та поточного планування, інші – як систему, що включає сукупність принципів формування організаційної структури підприємства, центрів відповідальності, системи планування, управлінського обліку і контролю (таблиця).

Таблиця

Наукові підходи до трактування поняття «бюджетування»

Науковець	Визначення поняття
1	2
Л.Глиницька [1]	Процес розробки, виконання контролю, аналізу та коригування окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними сферами діяльності підприємства, їх узгодженість та узагальнення по підприємству в цілому
Т.Каменська [2]	Система виключного короткострокового планування, обліку та контролю коштів і результатів діяльності підприємства за центрами відповідальності та сегментами бізнесу.
Т. Пожуєва [3]	Процес організації управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, який базується на розробленні бюджетів у розрізі центрів відповідальності чи напрямів діяльності, здійсненні на цій основі контролю за їх виконанням, проведенні аналізу відхилень фактичних результатів від бюджетних та регулюванні господарської діяльності з метою узгодження і досягнення намічених результатів на всіх рівнях управління
Г. Столяров, Р. Пенова [4]	Планування, облік і контроль руху грошових коштів і аналіз фінансових результатів конкретних напрямків діяльності підприємства. Мета бюджетування полягає у визначенні суми і структури витрат підприємства і його підрозділів на конкретні цілі та фінансове забезпечення їх покриття

1	2
О. Удалих [5]	Метод економічного управління діяльністю підприємства, спрямований на формування системи бюджетів, яка охоплює всі напрями діяльності підприємства і спрямована на підвищення ефективності його діяльності в поточному періоді та в перспективі
О. Череп, О. Стремидло [6]	Процес складання бюджетів підприємства, у результаті якого відбувається об'єднання та координація планування, обліку, аналізу, управління діяльністю підприємства з метою забезпечення найоптимальніших фінансових результатів, а також контролю за його виробничою та фінансово-господарською діяльністю

Джерело: систематизовано авторами.

У цьому контексті бюджетування є інструментом реалізації функцій управління, який забезпечує планомірний рух до досягнення стратегічних цілей підприємства через реалізацію управлінських дій, що передбачає планування, облік та контроль ресурсів і результатів діяльності у розрізі центрів відповідальності на основі розподілу відповідальності виконавців за отримані результати і делегування повноважень.

У цьому контексті систему бюджетування можна представити як управлінську технологію, що має три основні складові:

- технологія бюджетування (види і форми бюджетів, сукупність фінансово-економічних індикаторів, порядок побудови основного (консолідованого) бюджету);
- організація процесу бюджетування (визначення центрів відповідальності та системи внутрішніх нормативних документів, складання графіка документообороту);
- інформаційні технології (сукупність інструментарію, який дозволяє оперативно зібрати, обробити та консолидувати фактичні дані для проведення контрольних процедур та скласти сценарії розвитку).

Особливостями бюджетування як елемента управління діяльністю суб'єкта господарювання є: комплексне поєднання планування, обліку, контролю, аналізу й регулювання діяльності щодо управління фінансовими ресурсами, результатами та станом як на рівні підприємства в цілому, так і на рівні окремого функціонального підрозділу (центру відповідальності); координація основних напрямів діяльності підприємства на основі узгодження відповідних бюджетів; орієнтація при прийнятті рішень на кожному рівні управління на досягнення загальної стратегічної мети; залучення до процесу бюджетування управлінців усіх рівнів.

Можемо констатувати, що процес бюджетування пов'язаний з отриманням і обробкою інформації, необхідної для прийняття адекватних та ефективних управлінських рішень, тому він має бути неодмінною складовою управлінського обліку та системи управління підприємством взагалі. Бюджетування й управлінський облік мають єдині об'єкти планування та обліку, а також виконують подібні функції: інформаційну та контрольну. При виконанні інформаційної функції бюджетування на основі складання сукупності бюджетів доводить до центрів відповідальності цільові показники, а при реалізації контрольної функції – відбувається об'єктивний контроль отриманих відхилень.

Отже, ефективно функціонуюча система бюджетування дозволяє раціонально планувати здійснення господарських операцій, фінансові та матеріальні потоки, забезпечити системний контроль за досягненням поставлених цілей. Бюджетування сприяє цільовій орієнтації та координації діяльності всіх функціональних підрозділів суб'єкта господарювання, адже визначаються особи, відповідальні за певний напрямок діяльності, їх завдання, що стимулює керівників цих підрозділів до досягнення заданих цілей, дозволяє виявляти, попереджувати та мінімізувати різного роду ризики.

Список використаних джерел: 1. Глиницька Л. В. Контроль та аналіз у бюджетуванні / Л. В. Глиницька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 7. – С. 12–24. 2. Каменська Т. О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд : [монографія] / Т. О. Каменська. – К. : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2010. – 499 с. 3. Пожусьва Т. О. Бюджетування як напрямок удосконалення системи управління діяльністю підприємств / Т. О. Пожусьва // Вісник економічної науки України. – 2017. – № 1. – С. 73–77. 4. Столяров Г. П. Теоретичні аспекти формування системи планування та бюджетування на підприємстві / Г. П. Столяров, Р. П. Пенова // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. – 2016. – Вип. 4. – С. 84–94. 5. Удалих О. О. Бюджетування як метод економічного управління діяльністю підприємства /

О.О. Удалих // Фінансові дослідження. – 2016. – № 1. – С. 96–100. 6. Череп О.Г. Роль бюджету та процесу бюджетування в управлінні підприємством / О. Г. Череп, О. Ю. Стремидло // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (4). – С. 445–451.

УДК 657.6

Г. М. Лютова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ Університет банківської справи, м. Черкаси, Україна

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА ЕЛЕМЕНТИ

Ключові слова: звітність, інтегрований звіт, структура, елементи.

Інтеграція України до Європейського Союзу зумовлює необхідність перманентного удосконалення системи бухгалтерського обліку та звітності відповідно до економіко-політичних умов ведення бізнесу та зміни потреб і вимог користувачів інформації. Враховуючи концепції розвитку бухгалтерської звітності, які висвітлюються в науковій фаховій літературі, слід зауважити, що останнім часом все активніше досліджуються питання та обґрунтовується доцільність формування нової моделі звітності – інтегрованої звітності підприємств, в якій поряд з економічними результатами їхньої діяльності знаходять відображення соціальні й екологічні аспекти.

Узагальнення підходів науковців до дефініції «інтегрована звітність», наведених у статті К. Безверного [1, с. 43-49], дає підстави визначити інтегрований звіт як коротку інформацію про те, як результати діяльності, система управління, стратегія і перспективи компанії здатні до створення вартості у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді. Інтегрований звіт корисний для всіх зацікавлених сторін, яким важлива здатність організації створювати вартість, включаючи інвесторів, співробітників, клієнтів, постачальників, бізнес-партнерів, місцеві спільноти, законодавчі та регулятивні структури.

Метою інтегрованої звітності є встановлення провідних принципів і елементів змісту, що визначають загальний зміст інтегрованого звіту та пояснення концепцій, що лежать в його основі. Відповідно, актуальним є питання структури та змісту інтегрованої звітності.

Так, П. Й. Атамас та О. П. Атамас [2, с. 81-83] визначають орієнтовний зміст інтегрованої звітності, що включає такі розділи: 1 – Звернення вищого керівництва компанії до заінтересованих користувачів звітності. 2 – Характеристика компанії. 3– Параметри інтегрованого звіту. 4 – Корпоративне управління, зобов'язання і взаємодія із зацікавленими сторонами. 5 – Фінансові показники діяльності. 6 – Економічні показники діяльності. 7 – Показники соціальної діяльності та соціальної відповідальності. 8 - Характеристика екологічної діяльності. 9 – Ризики та можливості. 10 – Інші суттєві питання діяльності. 11 – Організація внутрішнього та зовнішнього контролю якості звіту.

На думку В. Костюченко [3, с.1129], змістовне наповнення інтегрованої звітності має бути таким: Огляд підприємства і зовнішнє середовище; Управління; Бізнес-модель; Ризики та можливості; Стратегія і розподіл ресурсів; Результати діяльності; Перспективи на майбутнє; Основні принципи презентації.

Такий набір елементів змісту інтегрованої звітності визначений Міжнародним стандартом інтегрованої звітності (IR) [4, с. 26]. Причому елементи змісту, інформація про які може бути представлена у вигляді заданої послідовності або ізольованих самостійних розділів, не призначені для використання у ролі стандартної структури інтегрованого звіту. Тобто стандарт не передбачає форми звіту, а лише визначає інформацію, яка має включатись у інтегрований звіт з метою оцінки здатності компанії створювати вартість.

Подібну структуру інтегрованого звіту пропонує К. Безверхий [5, с. 26], а саме: 1 – Звернення осіб, що наділені управлінськими функціями; 2 – Інформація про підприємство; 3 – Управління підприємством; 4 – Бізнес-модель підприємства; 5 – Результати діяльності підприємства; 6 - Ризики та можливості; 7 – Аудиторський висновок.

Основними елементами інтегрованого звіту з точки зору Р. О. Костирко є: опис діяльності компанії та бізнес-моделі; середовище, в якому працює компанія, стратегічні цілі та стратегія їх досягнення; корпоративне управління та винагороди; система виробничих показників і показників сталого розвитку; прогноз на майбутнє [5, с. 23-24].